

TOPRAK VE SULAMA SUYUNDA ANALİZ SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Editör

Prof. Dr. Ahmet KORKMAZ

Yazarlar

Dr. Güney AKINOĞLU

Prof. Dr. Ahmet KORKMAZ

Doç. Dr. Ayhan HORUZ

© Copyright 2022

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-8125-11-5	Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN
Kitap Adı Toprak ve Sulama Suyunda Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Editör Prof. Dr. Ahmet KORKMAZ ORCID iD: 0000-0001-5595-0618	Yayıncı Sertifika No 47518
Yazarlar Dr. Güney AKINOĞLU ORCID iD: 0000-0003-4624-2876	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Doç. Dr. Ayhan HORUZ ORCID iD: 0000-0002-8338-3208	Bisac Code TEC003080
	DOI 10.37609/akya.1363

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Önsöz

Toprak analiz yöntemleri coğrafi bölgelere ve toprak özelliklerine göre değişkenlik gösterir. Bu nedenle, toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerine ilişkin parametreler farklı iklim ve bölgelerde bitki yetiştirilerek arazi koşullarında kalibre edilmesi gerekir. Bu kalibrasyon çalışmalarından sonra hangi koşullarda en iyi verimin alındığı değerler veya değer aralıkları tespit edilmelidir. Tespit edilen en uygun değerlerin altında ya da üstündeki aralıklarda bitkisel ürün miktarında azalmaların olacağı unutulmamalıdır. Bitkisel ürün miktarının azalma gösterdiği koşullar giderildiği takdirde bitkisel ürün miktarında artışlar sağlanabilecektir.

Toprak analizi sonucunda ölçülen pek çok parametrelere ilişkin değerler düşük, orta, iyi ve yüksek şeklinde yorumlanır. Bu yorumlama sayesinde arazideki bazı problemler tespit edilebilir. Arazinin ıslah edilmesi, gübre ihtiyacının karşılanması, sulama suyundan kaynaklanan problemlerin çözümü ve diğer sorunların giderilmesi için toprak ve sulama suyu analiz sonuçlarının doğru bir şekilde yorumlanması son derece önemlidir.

Doğru ve güvenilir toprak analiz sonuçları elde edebilmek için toprak numunesi araziden usulüne uygun bir şekilde alınmalıdır. Her bir numune, tüm alanı veya belirtilen numune alma birimini temsil etmelidir. Toprak analizlerini zaman içerisinde karşılaştırabilmek ve arazi yönetiminde doğru kararlar verebilmek için yorumlama bilgisine ihtiyaç vardır. Toprak analiz sonuçlarının doğru bir şekilde belirlenip, değerlendirilebilmesi için toprak örneklemesinin amaç ve yönteme uygun bir şekilde yapılması gerekir. Gerekli durumlarda örneklerin karşılaştırmasına imkân sağlayabilmek amacıyla alındığı yer ve derinliğin aynı olmasına dikkat edilmelidir.

Bu kitapta toprak örneklerinin alınması ve analize hazırlanması ile toprakların bazı fiziksel ve kimyasal analiz sonuçlarının değerlendirilmesi hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca, toprağın aşınabilirlik ve erozyon riski indeksleri ve toprak kirliliği yönünden ağır metal içerikleri yorumlanmıştır. Bununla birlikte, sulama suyu kalite kriterlerinin değerlendirilmesine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Kitabımızın tarım sektörü ve çalışanlarının yanı sıra, toprak - su analiz laboratuvarı ve Devlet Su İşleri çalışanlarına, Ziraat Mühendisliği'nde okuyan öğrencilere ve araştırmacılara faydalı olması dileğiyle...

Yazarlar

Nisan-2022

İçindekiler

BÖLÜM 1	Toprak Örneklerinin Alınması ve Analize Hazırlanması	1
BÖLÜM 2	Toprakların Bazı Fiziksel Özelliklerinin Değerlendirilmesi.....	11
BÖLÜM 3	Toprağın Aşınabilirlik ve Erozyon Riski İndekslerinin Değerlendirilmesi.....	47
BÖLÜM 4	Toprakların Bazı Kimyasal Özelliklerinin Değerlendirilmesi.....	63
BÖLÜM 5	Ağır Metaller Bakımından Toprak Kirliliğinin Değerlendirilmesi.....	97
BÖLÜM 6	Sulama Suyu Kalite Özelliklerinin Değerlendirilmesi.....	125
BÖLÜM 7	Uluslararası Birim Sistemi ve Birimlerin Dönüştürülmesi	155

KAYNAKLAR

- Ahern, C.R., Ahern, M.R. & Powell, B. (1998). Guidelines for Sampling and Analysis of Lowland Acid Sulfate Soils (ASS) in Queensland 1998 (Oct 1998, Revision 4), Queensland Acid Sulfate Soils Investigation Team (QASSIT) and the Department of Natural Resources, Resources Sciences Centre, Indooroopilly, 32 pp., ISBN 0 7242 7442 1.
- Beattie, J.A. & Gunn R.H. (1988). Field operations of soil and land resource surveys. In 'Australian soil and land survey handbook: guidelines for conducting surveys.' (Eds. R.H. Gunn, J.A. Beattie, Reid, R.E. and R.H.M. van de Graaff.) (Inkata Press: Melbourne).
- Brown, A.J. (1999). Soil sampling and sample handling for chemical analysis. pp. 35-42. In Soil Analysis – An Interpretation Manual, Ed. Peverill KI, Sparrow LA and Reuter DJ. CSIRO Publishing 1999.
- Chapman, G.A. & Atkinson, G. (2007). Soil Survey and Mapping, in Charman, PEV. and Murphy, BW (eds), Soils - Their Properties and Management, 3rd ed, Oxford University Press, pp. 109-136.
- Dent, D. & Young, A. (1981). Soil survey and land evaluation. George Allen & Unwin Ltd., London. UK.
- DLWC, (2000). The New South Wales Salinity Strategy – Taking on the challenge. NSW Department of Land and Water Conservation, August 2000. ISBN 0 7347 5146 X, 2000.
- Gessler, P.E., Moore, I.D., McKenzie, N.J. & Ryan, P.J. (1995) Soil-landscape modelling and spatial prediction of soil attributes. *Int. J. Geographical Information Systems*, 9(4): 421-432.
- Gunn, R.H., Beattie, J.A., Reid, R.E., van de Graaff, R.H.M. (1988) (Eds) 'Australian soil and land survey handbook: guidelines for conducting surveys.' (Inkata Press: Melbourne).
- Güçdemir, İ.H. & Kalınbacak, K. (2009). Toprak, su ve bitki analizleri için numune alınması. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Toprak Gübre ve Su Kaynakları Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü. Teknik Yayın No:33, Çiftçi Yayınları:3, Ankara.
- Hazelton, P.A. & Murphy, B.W. (2007) Interpreting Soil Test Results: What Do All the Numbers Mean? CSIRO Publishing, Melbourne.
- Kacar, B. (2009). Toprak Analizleri (İkinci Baskı). Nobel Yayın No: 1387, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karaoğlu, M. & Şimşek, U (2014). Toprak Fiziği Uygulamaları. 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti, Yayın No:823, Gıda Tarım ve Hayvancılık No: 002, s.234. ISBN: 978-605-133-726-5. Ankara.
- Laslett, G. & McBratney, A. (1995). Planning the sampling of soil that may be contaminated. In: Hazelton, P; Koppi, A editors, editor/s. Soil Technology - Applied Soil Science. A course of lectures.. Sydney, NSW: University of Sydney, pp. 367-389.
- Peterson, R.G. & Calvin, L.D. (1986). Sampling. In: Methods of Soil Analysis, Part 1. Physical and Mineralogical Methods. SSSA Book Series: 5 (formerly Agronomy Monograph 9) (Ed. A. Klute). Madison, Wisconsin, USA, pp. 35-51.
- Peverill, K.I., Sparrow, L.A. & Reuter, D.J. (1989) 'Soil analysis: An interpretation manual.' CSIRO publishing: Melbourne.
- Rayment, G.E. & Higginson, F.R. (1992) Australian Laboratory Handbook of Soil and Water Chemical Method. Reed International Books Australia P/L, Trading as Inkata Press, Port Melbourne, pp.330.
- Reid, R.E. (1988). 5. Soil survey specifications. In 'Australian soil and land survey handbook - guidelines for conducting surveys.' (Eds RH Gunn, JA Beattie, RE Reid, RHM van de Graaff.) pp. 60-72. (Inkata Press: Melbourne).
- Tiller, K. (1992). Urban Soil Contamination in Australia. *Australia Journal of Soil Research*, 30, 937-957.

KAYNAKLAR

- Abbott, T.S. & McKenzie, D.C. (1986). Improving soil structure with gypsum. NSW Agriculture Agfact AC 10. NSW Department of Primary Industries, Orange, NSW.
- Anonim, (1994). ASAE Standards. Soil Cone Penetrometer. ASAE S313.1 Page.687.
- Ansoult, M., de Backer, L. W. & Declercq, M. (1984). Statistical relationship between dielectric constant and water content in porous media. *Soil Science Society of America Journal*, 48: 47-50.
- Ball, B.C. & Sullivan, M.F. (1982). Soil strength and crop emergence in direct drilled and ploughed cereal seedbeds in seven field experiments. *Journal of Soil Science*, 33: 609-622.
- Baumgardt, T. (2002). Atterberg Limits. Encyclopedia of Soil Science, Marcel Dekker Inc. pp: 89-93.
- Cambardella, C.A. (2002). Aggregation and organic matter. In 'Encyclopedia of soil science'. (Ed. R. Lal.) (Marcel Dekker: New York).
- Carter, D.J. (2002). Water repellence. In 'Soil physical measurement and interpretation for land evaluation: A laboratory handbook'. (Eds N. J. McKenzie, H. Cresswell and K. Coughlan.) pp. 65-89. (CSIRO Publishing, Melbourne).
- Cass, A. (1999). Interpretation of some soil physical indicators for assessing soil physical fertility. In 'Soil analysis: An interpretation manual'. 2nd edn. (Eds K. I. Peverill, L. A. Sparrow and D. J. Reuter.) pp. 95-102 (CSIRO Publishing: Melbourne).
- Charman, P.E.V. (Ed.), (1978). Soils of New South Wales, their characterisation, classification and conservation. Soil Conservation Service Technical Handbook No. 1, Soil Conservation Service of New South Wales, Sydney.
- Chaudhari, R., Dodha, V., Vidya, D., Chakravarty, M. & Maity, S. (2013). Soil bulk density as related to soil texture, organic matter content and available total nutrients of Coimbatore soil. *International Journal of Scientific and Research Publicatios*, 3(2): 1-8.
- Cook, F.J. & Broeren, A. (1994). Six methods for determining sorptivity and hydraulic conductivity with disc permeameters. *Journal of Soil Science*, 157, 2-11.
- Coughlan, K.J., McGarry, D., Loch, R.J., Bridge, B. & Smith, G.D. (1991). The measurement of soil structure – some practical initiatives. *Australian Journal of Soil Research*, 29, 869-889.
- Cresswell, H. P. & Hamilton, G.J. (2002). Bulk density and pore space relations. In 'Soil physical measurement and interpretation for land evaluation: A laboratory handbook'. (Eds N. J. McKenzie, H. Cresswell and K. Coughlan.) pp. 35-58. (CSIRO Publishing: Melbourne)
- Crouch, R., Reynolds, K.C., Hicks, R. W. & Greentree, D.A. (2007). Soils and their use for earthworks. In 'Soils – their properties and management'. 3rd edn. (Eds P. E. V. Charman and B. W. Murphy.) pp. 367-393. (Oxford University Press: Melbourne).
- Çakır, E., Gülsoylu, E. & G. Keçecioglu, G. (2004). Farklı Toprak Koşullarında Koni İndeksi, Nem ve Hacim Ağırlığı Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, E.Ü. Bilimsel Araştırma Projesi (2001/ZRF/013) Kesin sonuç Raporu, 27 s. Bornova, İzmir.
- Çetin, Ö. (2003). Toprak-su ilişkileri ve toprak suyu ölçüm yöntemleri. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Eskişehir Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Genel Yayın, (258), s.100.
- Emerson, W.W. (1991). Structural decline of soil, assessment and prevention. *Australian Journal of Soil Research*, 29: 905-922.
- Encyclopaedia Britannica, (1991). 'Minerals and Rocks. Vol. 24.' p. 189. (Encyclopaedia Britannica: Chicago, USA).
- Ergene, A. (1982). Toprak Biliminin Esasları. (Genişletilmiş 3.Baskı). Atatürk Üniversitesi Yayınları No.586, Ziraat Fakültesi Yayınları No.267, Ders Kitapları Serisi No.42, Erzurum.
- Foth, H.D. & Turk, L.M. (1972). Fundamentals of Soil Science. New York, NY: John Wiley, & Sons.

- Gardner, W.H. (1986). Water content. In 'Methods of soil analysis, Part 1: Physical and mineralogical methods'. 2nd edn. (Ed. A. Klute.) pp. 493-544. (Soil Science Society of America: Madison, Wisconsin, USA).
- Geeves, G. W., Craze, B. & Hamilton, G. J. (2007a). Soil physical properties. In 'Soils – their properties and management'. 3rd edn. (Eds P. E. V. Charman and B. W. Murphy.) pp. 168-191. (Oxford University Press: Melbourne).
- Greenland, D.J. (1981). Soil management and degradation. *Journal of Soil Science*, 32: 301-322.
- Gülsoylu, E. & Çakır, E. (2005). Traktöre bağlanabilen hidrolik toprak penetrometresi. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42(2): 87-95.
- Handreck, K. A. & Black, N. D. (1984). 'Growing Media for Ornamental Plants and Turf.' (NSW University Press: Kensington, NSW).
- Haynes, R.J. & Beare, M.H. (1996). Aggregation and organic matter storage in mesothermal humid soils. In 'Structure and organic matter storage in soils'. (Eds M. R. Carter and B. A. Stewart.) (Lewis Publishers, CRC Press, Inc.: Florida, USA).
- Hazelton, P.A. & Murphy, B.W. (2007) Interpreting Soil Test Results: What Do All the Numbers Mean? CSIRO Publishing, Melbourne.
- Hicks, R.W. (2007). Soil engineering properties. In 'Soils – their properties and management'. 3rd edn. (Eds P. E. V. Charman and B. W. Murphy.) pp. 192-205. (Oxford University Press: Melbourne).
- Jones, C.A. (1983). Effect of soil texture on critical bulk densities for root growth. *Soil Science Society of America Journal*, 47: 1028-1211.
- Kemper, W.D., & Rosenau, R.C. (1986). Aggregate stability and size distribution. In 'Methods of soil analysis, Part 1: Physical and mineralogical methods'. (Ed. A. Klute.) pp. 425-442. (Soil Science Society of America: Madison, Wisconsin, USA).
- King, P.M. (1981). Comparison of the methods for measuring severity of water repellence of sandy soils and assessment of some factors that affect its measurement. *Australian Journal of Soil Research*, 19: 275-285.
- Klute, A. & Dirksen, C. (1986). Hydraulic conductivity and diffusivity: laboratory methods. In 'Methods of soil analysis, Part 1: Physical and mineralogical methods'. 2nd edn. (Ed. A. Klute.) pp. 687-734. (American Society of Agronomy Inc., and Soil Science Society of America Inc.: Madison, Wisconsin, USA).
- Letej, J. (1985). Relationships between soil physical properties and crop production. *Advances in Soil Science*, 1: 277-294.
- Letej, J. (1991). The study of soil structure: science or art. *Australian Journal of Soil Research*, 29: 699-707.
- Marshall, T. J. & Holmes, J.W. (1979). 'Soil Physics.' (Cambridge University Press: UK).
- McBratney, A.B., Minasny, B., Cattle, S.R. & Vervoort, R.W. (2002). From pedotransfer functions to soil inference systems. *Geoderma*, 109: 41-73.
- McDonald, R.C., Isbell, R.F., Speight, J.G., Walker, J. & Hopkins, M.S. (1994). 'Australian Soil and Land Survey Field Handbook' (Inkata Press: Melbourne).
- McIntyre, D.S. (1974). Water retention and moisture characteristics. In 'Methods for analysis of irrigated soils'. (Ed J. Loveday.) pp. 51-52. Technical Communication No. 54. Commonwealth Agriculture Bureau, Farnham Royal, England.
- McKenzie, D.C., Abbott, T. S., Chan, K. Y., Slavich, P. G. & Hall, D.J.M. (1993). The nature, distribution and management of sodic soils in NSW. *Australian Journal of Soil Research*, 31: 839-868.
- McKenzie, N. J. & Cresswell, H.P. (2002). Selecting a method for hydraulic conductivity. In 'Soil physical measurement and interpretation for land evaluation: A laboratory handbook'. (Eds N. J. McKenzie, H. Cresswell and K. Coughlan.) pp. 90-107. (CSIRO Publishing: Melbourne.)
- McKenzie, N.J., Cresswell, H. & Coughlan, K. (2002). 'Soil physical measurement and interpretation for land evaluation: A laboratory handbook' (CSIRO Publishing: Melbourne).

- McKenzie, N.J., Jacquier, D., Isbell, R. & Brown, K. (2004). 'Australian Soils and Landscapes – An illustrated compendium.' (CSIRO Publishing: Melbourne).
- Moore, D., Hall, D. & Russell, J. (1998). Soil water. In 'Soilguide: A handbook for understanding and managing agricultural soils'. (Ed G. Moore.) Agriculture Western Australia, Bulletin No. 4343. South Perth, Western Australia.
- Morris, D. A. & Johnson, A.I. (1967). Summary of hydrologic and physical properties of rock and soil materials as analyzed by the hydrologic laboratory of the US Geological Survey. United States Geological Survey Water-Supply Paper 1839–D.
- Murphy, B.W. (1986). Water repellence in surface soils of central western New South Wales. Soil Conservation Service of NSW Technical Bulletin 22/86. Cowra Research Centre, Cowra, NSW.
- Murphy, B.W. & Allworth, D. (1991). 'Detecting Soil Structure Decline.' (Soil Conservation Service of NSW: Wagga Wagga).
- Murphy, B.W., Koen, T.B., Jones, B.A. & Huxedurp, L.M. (1993). Temporal variation of hydraulic properties for some soils with fragile structure. *Australian Journal of Soil Research*, 31, 179-197.
- Murphy, B.W. (2000). Taking care of soil structure benefits crops. In 'Min-tilldrill – A guide to minimum tillage cropping systems'. (Ed. S. Wallwork.) pp. 68-74. (Kondinin Group: Cloverdale, Western Australia).
- Northcote, K.H. (1979). 'A Factual Key for the Recognition of Australian Soils.' 4th edn. (Rellim Technical Publications, Glenside, South Australia).
- Özdemir, N. (1998). Toprak Fiziği. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı No: 30 Samsun.
- Özdemir, N., Ekberli, İ. & Kop, Durmuş Ö.T. (2018). Bazı toprak özellikleri ile kütle yoğunluğunun tahmini için pedotransfer modeller. *Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Dergisi*, 6(1): 46-51.
- Özdemir, N. (2019). Farklı topoğrafik yapı ve arazi kullanım koşullarında hacim ağırlığı ile bazı fiziksel ve kimyasal toprak özellikleri arasındaki ilişkiler. *Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Dergisi*, 7(2) 86 - 91
- Özkan, İ. (1985). Toprak Fiziği. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları:946, Ders Kitabı: 270. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, s.171.
- Passioura, J.B. (1991). Soil structure and plant growth. *Australian Journal of Soil Research*, 29: 717-728.
- Perroux, K. M. & White, I. (1988). Design for disc permeameters. *Soil Science Society of America Journal*, 52, 1205-1215.
- Taylor, G. & Eggleton, R. A. (2001). 'Regolith Geology and Geomorphology.' (Wiley and Sons Ltd.: Chichester, New York).
- Thomas, M.F. (1994). 'Geomorphology in the Tropics: A study of weathering and denudation in low latitudes.' (John Wiley: New York).
- Valzano, F.P., Murphy, B.W. & Greene, R.S.B. (2001). The long-term effects of lime and gypsum and tillage on the physical and chemical properties of red-brown earth. *Australian Journal of Soil Research*, 39: 1307-1332.
- van Genuchten, M. Th., Leij, F.J. & Lund, L.J. (1989). Indirect methods for estimating the hydraulic properties of unsaturated soils. US Salinity Laboratory, US Department of Agriculture, Riverside, California and Department of Soil and Environmental Sciences, University of California, Riverside, California.
- Yakupoğlu, T., Şişman, A.Ö. & Gündoğan, R. (2015). Toprakların agregat stabilitesi değerlerinin yapay sinir ağları ile tahminlenmesi. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*. 2: 83-92.
- Yetik, A.K. & Aşık, M. (2021). Toprak nem içeriğinin izlenmesi ve tayininde kullanılan yöntemler. *BŞEÜ Fen Bilimleri Dergisi*, 8(1): 484-496.
- Zegelin, S.J., White, I. & Jenkins, D.R. (1990). Improved field probes for soil-water content and electrical conductivity measurement using time domain reflectometry. *Water Resources Research*, 25: 2367-2376.

KAYNAKLAR

- Abız, B. (2014). Kahramanmaraş Halfalı Deresi Yağış Havzasında Uzaktan Algılama Teknikleri Ve Rusle Yöntemi Kullanılarak Erozyon Risk Haritasının Oluşturulması. (Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.
- Bertol, I., Mello, L.E., Gundagnin, C.J., Zapparoli, V.L.A. & Canafa, R.M. (2003). Nutrient losses by water erosion. *Science Agricola*, 60(3): 581-586.
- Blanco-Canqui, H. & Lal, R. (2008a). Wind Erosion. In: Blanco, H., Lal, R. (Eds.), Principles of Soil Conservation and Management. Springer, Netherlands, Dordrecht, pp. 55-80.
- Çanga, M.R. (1995). Toprak ve Su Koruma. A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayın No: 1386. Ders Kitabı: 400. Ankara.
- Çevik, B. (1998). Türkiye’de Rüzgâr Erozyonu ve Çölleşme Sorunu. Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı Yayınları, No:16, s.68.
- Çilek, A. (2013). Konumsal Bilgi Sistemleri Yardımıyla Türkiye’nin Erozyon Modellemesi. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Adana.
- Doğan, O. & Güçer, C. (1976). Su Erozyonunun Nedenleri-Oluşumu ve Ünsersal Denklem ile Toprak Kayıplarının Saptanması. Köyşleri Bakanlığı, Merkez Topraksu Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Yayınları, No:41, s.25, Ankara.
- Ekinci, D. (2005). CBS tabanlı uyarlanmış RUSLE yöntemi ile Kozlu Deresi Havzası’nda erozyon analizi. *İ.Ü. Edeb. Fak. Coğrafya Böl. Coğrafya Dergisi*, 13:109-119.
- Fryrear, D.W. (1995). Soil losses by wind erosion. *Soil Sci. Soc. Am. J.*, 59: 668-672.
- Geeves, G.W., Leys, J.F. & McTainsh, G.H. (2007b). Soil erodibility. In ‘Soils – their properties and management’. 3rd edn. (Eds P. E. V. Charman and B. W. Murphy.) pp. 206-221. (Oxford University Press: Melbourne.)
- Hazelton, P.A. & Murphy, B.W. (2007) Interpreting Soil Test Results: What Do All the Numbers Mean? CSIRO Publishing, Melbourne.
- Houghton, P.D. & Charman, P.E.V. (1986). ‘Glossary of Terms Used in Soil Conservation.’ (Soil Conservation Service of New South Wales: Sydney.)
- Issaka, S. & Ashraf, M.A. (2017). Impact of soil erosion and degradation on water quality: A review. *Geology, Ecology, and Landscapes*, 1(1): 1-11.
- Kaplan, S. (2021). Rüzgar Erozyonunun Konumsal Dağılımı ve Toprak Yüzeyi Bağlantısallığı Arasındaki Etkileşimlerin Doğrudan Ölçümler ve Tahmin Modelleri ile Araştırılması. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Anabilim Dalı, Ankara.
- Karaçal, İ. (2008). Toprak Verimliliği. Nobel Yayın No: 1335, I. Basım, s. 222, Ankara.
- Karaoğlu, M. (2013). Erozyon, rüzgâr erozyonu ve Iğdır-Aralık örneği. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 1(2): 167-172.
- Lal, M. & Mishra, S.K. (2015). Characterization of surface Runoff, Soil erosion, nutrient loss and their relationship for agricultural plots in India. *Current World Environment*, 10(2): 593-601.
- Leys, J.F. & Heinjus, D.R. (1992). Cover levels to control soil and nutrient loss from wind erosion in the South Australian Murray Mallee. In ‘Proceedings, International Soil Conservation Conference, Sydney’. (Eds P. G. Haskins and B. W. Murphy.)
- Leys, J.F., Koen, T.B. & McTainsh, G.H. (1996). The effect of dry aggregation and percentage clay on sediment flux as measured by a portable field wind tunnel. *Australian Journal of Soil Research*, 34: 849-861.

- McTainsh, G. & Leys, J.F. (1993). Soil erosion by wind. In 'Land degradation processes in Australia'. (Eds G. McTainsh and W.C. Boughton.) pp. 188-233. (Longman: Cheshire.)
- Meena, N.K., Gautam, R., Tiwari, P. & Sharma, P. (2017). Nutrient losses in soil due to erosion. *Journal of Pharmacognosy and Phytochemistry*, SP1: 1009-1011.
- Morse, R.J., Atkinson, G. & Craze, B. (1982). Soil data card handbook. Soil Conservation Service of NSW Technical Handbook No. 4., Sydney.
- Murphy, B.W. & Flewin, T.C. (1993). Rill erosion on a structurally degraded sandy loam surface soil. *Australian Journal of Soil Research*, **31**: 419-436.
- Özdemir, N. (1997). Toprak ve Su Koruma. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Ders Notu No:22, ss236, Samsun.
- Rosewell, C.J. & Loch, R.J. (2002). Estimation of the RUSLE soil erodibility factor. In 'Soil physical measurement and interpretation for land evaluation: A laboratory handbook'. (Eds N. J. McKenzie, H. Cresswell and K. Coughlan.) pp. 360-369. (CSIRO Publishing: Melbourne.)
- Rosewell, C.J. (1993). SOILOSS: A program to assist in the selection of management practices to reduce erosion. 2nd edn. Department of Land and Water Conservation, Technical Handbook No. 11, Sydney.
- Rosewell, C.J., Crouch, R.J, Morse, R.J., Leys, J.F., Hicks, R.W. & Stanley, R.J. (2007). Forms of Erosion. In 'Soils – their properties and management'. 3rd edn. (Eds P. E. V. Charman and B. W. Murphy.) pp. 14-40. (Oxford University Press: Melbourne.)
- Saç, M.M. (2003). Yatağan Havzası'nda Toprak Erozyonu Hızının Radyoaktif Sezyum Tekniği Kullanılarak Ölçülmesi. (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Nükleer Bilimler Anabilim Dalı, Bornova, İzmir.
- Sarı, M. (1997). Türkiye'deki hatalı ve yanlış arazi kullanımının boyutları ve erozyonla olan ilişkileri. TEMA Vakfı Eğitim Kursları. s.25.
- Shao, Y. & Raupach, M.R. (1992). Overshoot and equilibrium of saltation. *Journal of Geophysical Research* **97**(20): 559-64.
- Shao, Y., Raupach, M.R. & Findlater, P.A. (1993). Effect of saltation bombardment on the entrainment of dust by wind. *J. Geophys. Res.*, **98**: 12719-12726.
- Vrieling, A. (2006). Satellite remote sensing for water erosion assessment: A Review. *CATENA*, **65**(1): 2-18.
- Wischmeier, W.H. & Smith, D.D. (1978). Predicting Rainfall Erosion Losses. Agricultural Research Service Handbook 537. US Department of Agriculture Washington DC, pp.58.

Molibden eksikliğini önlemede suda çözünebilir molibdenli gübreler kullanılır. En çok sodyum molibdat ve amonyum molibdat kullanılır. Molibden gübrelemesi toprağa verilme, yapraklara püskürtme ve usulüne göre tohumlukla birlikte ekilme suretiyle yapılmaktadır. Tohumla birlikte dekara 5-10 g Mo verilmesi yeterli görülmektedir (Ünal ve Başkaya, 1981).

Molibden genel olarak bitkiler için enzim aktivesinde ve baklagillerde azot fiksyasyonu için gerekli bir elementtir (Bolat ve Kaya, 2017). Molibden, nitrogenaz ve nitrat redüktaz enzimlerinin yapısında bulunmaktadır (Foth, 1984, McCauley ve ark., 2009; Kacar ve Katkat, 2010). Ayrıca, bitkiler molibdene protein sentezinde de ihtiyaç duymaktadır (Plaster, 1992).

KAYNAKLAR

- Abbott, T.S. (Ed.) (1989). BCRI soil testing methods and interpretation. NSW Agriculture and Fisheries, Rydalmere, NSW.
- Aksoy, E., Yerlikaya, B.A., Ayten, S. & Abudureyimu, B. (2018). Bitkilerde rizosferden demir alım mekanizmaları. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(12): 1673-1683.
- Aktaş, M. & Ateş, A. (1998). Bitkilerde Beslenme Bozuklukları Nedenleri Tanınmaları. Nurol Matbaacılık A.Ş. Ostim-Ankara.
- Allison, L.E. (1964). Salinity in relation to irrigation. *Advances in Agronomy Vol. 16*, Academic Press Inc., New York.
- Arora, A., Sairam, R.K. & Srivastava, G.C. (2002). Oxidative stress and antioxidative system in plants. *Curr. Sci.*, 82: 1227-1238.
- Asada, K. & Takahashi, M. (1987). Production and scavenging of active oxygen in photosynthesis. In: Kyle D.J., Osmond C.J., Artzen C.J. (eds), *Photoinhibition: Topics in Photosynthesis*, pp. 227-287. Elsevier, Amsterdam.
- Bagshaw, J., Moody, P. & Pattison T. (2010) Soil health for vegetable production in Australia—Part 4: Measuring soil health. The State of Queensland, Department of Employment, Economic Development and Innovation.
- Barlett, F.D. & Neller, J.R. (1960). Turbidimetric determinations of sulfate sulfur in soil extracts. *Soil Sci.*, 90: 201-204.
- Bayraklı, F. (1998). Toprak Kimyası. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı No:26, (1. Baskı), Samsun, s.214.
- Bolat, İ. & Kara, Ö. (2017). Bitki Besin Elementleri: Kaynakları, İşlevleri, Eksik ve Fazlalıkları. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19 (1): 218-228.
- Boşgelmez, A., Boşgelmez, İ.İ., Savaşçı, S. & Paslı, N. (2001). Ekoloji – II (Toprak), Başkent Klîşe Matbaacılık, Kızılay-Ankara.
- Bray, R.H. & Kurtz, L.T. (1945). Determination of total, organic and available forms phosphorus in soils. *Soil Science*, 59: 45-49.
- Cao, S., Xu, Q., Cao, Y., Qion, K., An, K., Zhu, Y., Binzemg, H., Zhao, H. & Kuai, B. (2005). Loss-offunction mutation in DET2 gene lead to an enhanced resistance to oxidative stress in *Arabidopsis*. *Physiol. Plant.*, 123: 57-66.
- Chesnin, L. & Yien, C.H. (1951). Turbidimetric determination of available sulfates. *Soil Sci. Soc. Amer. Proc.*, 15: 149-151.
- Cregan, P. (1980). Soil acidity and associated problems – guidelines for farmer recommendations. NSW Agriculture Agbulletin 7, Wagga Wagga, NSW.
- Çağlar, K. (1949). Toprak Bilgisi. Ankara Üniver.. Ziraat Fakültesi Yayınları No: 985. Ankara.
- Deliboran, A. & Savran, Ş. (2015). Toprak tuzluluğu ve tuzluluğa bitkilerin dayanım mekanizmaları. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 8(1): 57-61.

- Ensminger, L.E. (1954). Some factors affecting the adsorption of sulfate by Alabama soils. *Soil Sci. Soc. Amer. Proc.* 18: 259-264.
- Ergene, A. (1972). Toprak Bilim inin Esasları (Genişletilmiş 2. Baskı). Atatürk Üniv. Yay. No: 245/a, Ziraat Fak. Yay. No: 12, Erzurum.
- Evlıya, H. (1964). Kültür bitkilerinin beslenmesi. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Sayı:10.
- FAO, (1990). Micronutrient, Assessment at the Country Level: An International Study. FAO Soil Bulletin by Sillanpaa. Rome.
- Fenton, G. & Helyar, K.R. (2007). Soil acidification. In 'Soils – their properties and management'. 3rd edn. (Eds P.E.V. Charman and B.W. Murphy.) pp.224-237. (Oxford University Press: Melbourne.)
- Foth, H.D. (1984). Fundamentals of Soil Science. 7th Edition, John Wiley and Sons, New York.
- Fox, R.L., Olson, R.A. & Rhoades, H.F. (1964). Evaluating the sulfur status of soils by plants and soil tests. *Soil Sci. Soc. Am. Proc.* 28: 243-246.
- Frederick, L.R., Starkey, R.L. & Segal, W. (1957). Decomposability of some organic sulfur compounds in soil. *Soil Sci. Soc. Amer. Proc.* 21: 287-292.
- Gardiner, D.T. & Miller, R.W. (2008). Soils in Our Environment. 11th Edition, Pearson/Prentice Hall, Upper Saddle Hill, Ne Jersey, USA.
- Grigg, J.L. (1953). Determination of the available molybdenum of soils. *N. Z. J. Sci. Tech. Sect. A-34: 405-414.*
- Güneri, M., Mısırlı, A., Yokaş, İ. & Yağmur, B. (2012). Valensiya portakal çeşidinde kükürt, jips, amonyum sülfat ve sitrik asit uygulamalarının bitki besin elementleri içeriklerine etkileri. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 49(1): 83-92.
- Güzel, N., Gülüt, K.Y. & Büyük, G. (2004). Toprak Verimliliği ve Gübreler. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Genel Yayın No: 246, Ders Kitapları Yayın No: A-80, Adana.
- Hell, R. & Stephan, U.W. (2003). Iron uptake, trafficking and homeostasis in plants. *Planta*, 216: 541-551
- Hesse, P.R. (1957). The effect of colloidal organic matter on the precipitation of barium sulfate and a modified method for determining soluble sulfate in soils. *The Analyst*, 82: 110-112.
- Kacar, B. & Katkat, A.V. (1998). Gübreler ve Gübreleme Tekniği, U.Ü.G.Vakfı Y.No:27, Bursa.
- Kacar, B. & Katkat, V. (2010). Bitki Besleme. 5. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti, Kızılay-Ankara.
- Kacar, B. (1962). Sulfur determination methods in soils. p.1-27. University of Nebraska, College of Agriculture, Department of Agronomy, Lincoln, Nebraska. USA.
- Kacar, B. (2009). Toprak Analizleri. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara, s.892.
- Kantarci, M.D. (2000). Toprak İlimi. İÜ Toprak İlimi ve Ekoloji Anabilim Dalı, İ Ü Yayın No. 4261, Orman Fakültesi Yayın No. 462, İstanbul, 420 s.
- Karaman, M.R., Müftüoğlu, N.M., Brohi, A.R., Öztaş, T. & Zengin, M. (2012). Sürdürülebilir Toprak Verimliliği. Güncellenmiş 3. Baskı. Koyulhisar Ziraat Odası Kültür Yayınları No:1, Yayıncı Sertifika No: 25768, ISBN: 978-605-86684-0-9.
- Kaymak, M.R. (2011). Kükürt'ün toprak ve bitki besleme yönünden önemi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Anabilim Dalı, Adana.
- Kellogg, C.E. (1952). Our Garden Soils. New York: The Macmillan Company, s.232.
- Klapp, E. (1951). Textbook of husbandry and crop science, 3rd ed. Parey-Verlag Berlin, Germany.
- Korkmaz, A. & Akinoğlu, G. (2021). Bitki Beslemede Toprak-Kök Etkileşimi. Gece Kitaplığı: Ankara, s.415.
- Krauskopf, K.B. (1972). Geochemistry of micronutrients. p.7-40. İn: J.J. Mortvedt (ed.) Micronutrients in Agriculture. Soil Sci. Soc. of Am., Madison, Wisconsin, USA.
- Lindsay, W.L. & Norwell, W.A. (1978). Development of a DTPA soil test for zinc, iron, manganese and copper. *Soil Science Society America Journal*, 42(3): 421-428
- Little, R.C. (1953). Sulfur in soil. I. Determination of readily soluble sulfates in soil. *J. Sci. Food Agric.* 4: 336-345.
- Longstroth, M. (2017). Lowering the soil pH with sulfur. Courtesy of MSU Extension (news.msu.edu).
- Loué, A. (1968). Diagnostic petiolaire de prospection. etudes sur la nutrition et al fertilisation

- potassiques de lavigne. Societe Commerciale Des Potasses d'Alsace Services Agroomiques. p.31-41.
- Loué, A. (1986). Les Oligo-elements en Agriculture. AgriNathan Đnternational. Paris.
- McCaughey, A., Jones, C. & Jacobsen, J. (2009). Nutrient Management. Nutrient management module 9 Montana State University Extension Service. Publication, 4449-9, p.1-16.
- McCaughey, A., Jones, C. & Olson-Rutz, K. (2017). Soil pH and organic matter. Nutrient Management Module No: 8, Montana State University Extension, p. 16.
- Metsen, A.J. (1961). Methods of chemical analysis for soil survey samples. Soil Bureau Bulletin No. 12, New Zealand Department of Scientific and Industrial Research, pp. 168-175. (Government Printer: Wellington, New Zealand.)
- Morgan, M.F. (1941). Chemical soil diagnosis by the universal soil testing system. Conn. Agr. Exp. Sta. Bul. 450.
- Nayyar, V.K., Takkar, P.N., Bansal, R.L., Singh, S.P., Kar, N.P. & Sadana, U.S. (1990). Micronutrients in soils and crops of Punjab. *Research Bulletin*, 1: 1-148.
- Neller, J.R. (1959). Extractable sulfate sulfur in soils of Florida in relation to amount of clay in profile. *Soil Sci. Soc. Amer. Proc.* 23: 346-347.
- Nelson, D.W. & Sommers, L.E. (1972). A simple digestion procedure for estimation of total nitrogen in soils and sediments. *J. Environ. Quality*, 1(4): 423-425.
- Olsen, S.R., Cole, C.V., Watanabe, F.S. & Dean, L.A. (1954). Estimation of available phosphorus in soil by extraction with sodium bicarbonate. Government Printing Office: Washington D.C., U.S., USDA circular no. 939, 1-19.
- Oster, J.D. & Jayawardane, N.S. (1998). Agricultural management of sodic soils, Eds Summer M.E., Naidu R., Sodic Soils: Distribution, Processes, management and Environmental Consequences, chap. 8. Oxford University Press, Oxford, 125-147.
- Palaskar, M.S. & A.B. Ghosh, A.B. (1985). An appraisal of some soil test procedures for diagnosing S availability on maize grown on alluvial soil. *Fertilizer News*, 30(3): 25-30.
- Pizer, N.H. (1967). Some advisory aspect. Soil potassium and magnesium. Technical Bulletin No.14:184.
- Plaster, E.J. (1992). Soil Science and Management. 2nd Edition, Delmar Publishers Inc., Albany, New York, USA.
- Richards, L.A. (1954). Diagnosis and Improvement Saline and Alkaline Soils. U.S. Dep. Agr. Handbook 60:94.
- Sağlam, M.T. (2008). Toprak ve suyun kimyasal analiz yöntemleri. N. K. Ü.Ziraat Fakültesi Yayınları No: 2, Ders Kitabı No:2, s: 1-154, Tekirdağ.
- Sağlam, M.T. (2012). Toprak Kimyası. (Beşinci Baskı). Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No:1, Ders Kitabı No:1, Tekirdağ, s.238.
- Scheffer, F. & Schachtschabel, P. (2002): Textbook of Soil Science. Heidelberg, 15. Auflage Spektrum Akademischer Verlag, 593. (In German)
- Shoemaker, H.E., Mclean, E.O. & Pratt, P.F. (1961). Buffer methods for determining lime requirement of soils with appreciable amounts of extractable aluminum. *Soil Sci. Soc. Am. Proc.*, 25: 274-277.
- Uçgun, K., Kelebek, C., Cansu, M., Altındal, M. & Yalçın, B. (2019). Toprak pH'sını etkileyen bazı materyallerin hububat tarımında kullanımı. *Toprak Su Dergisi*, Özel Sayı: (94-100)
- Ülgen, N. & Yurtsever. N. (1995). Türkiye Gübre ve Gübreleme Rehberi (4. Baskı). T.C. Baçbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Toprak ve Gübre Araçtırma Enstitüsü Müdürlüğü Yayınları. Genel Yayın No: 209. Teknik Yayınlar No: T.66. s.230. Ankara.
- Ünal, H., & Başkaya, H.S. (1981). Toprak Kimyası. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 759, Ders Kitabı:218, Ankara, s.270.
- White, J.G. (1959). Mineralization of nitrogen and sulfur deficient soils. New Zealand Joir. Agric. Res. 2: 255-258.
- Williams, C.H. & Steinbergs, A. (1959). Soil sulfur fractions as chemical indices of available sulfur in some Australian soils. *Austra. Jour. Agr. Res.*, 10: 340-352.
- Wolf, B. (1971). The determination of boron in soil extracts, plant materials, composts, manures, water and nutrient solutions. *Communications in Soil Science and Plant Analysis*, (2): 363-374.

KAYNAKLAR

- Abioye, O.P., Oyewole, O.A., Oyeleke, S.B., Adeyemi, M.O. & Orukotan, A.A. (2018). Biosorption of lead, chromium and cadmium in tannery effluent using indigenous microorganisms. *Brazilian Journal of Biological Sciences*, 5(9): 25-32.
- Achal, V., Kumari, D. & Pan, X. (2011). Bioremediation of chromium contaminated soil by a brown-rot fungus, *Gloeophyllum sepiarium*. *Research Journal of Microbiology*, 6: 166-171.
- Akar, T., Tunalı, S. & Kiran, I. (2005). Botrytis cinerea as a new fungal biosorbent for removal of Pb (II) from aqueous solutions. *Biochemical Engineering Journal*, 25: 227-235.
- Al-Garni, S.M., Ghanem, K.M. & İbrahim, A.S. (2010). Biosorption of mercury by capsulated and slime layer forming Gram-ve bacilli from an aqueous solution. *African Journal of Biotechnology*, 9: 6413-6421.
- Alloway, B.J. (1995). Chapter 3-The origins of heavy metals in soils. In *Heavy Metals in Soils*, 2nd edn (Ed.) B. J. Alloway, Blackie Aca. & Prof. East Sussex, Great Britain.
- Altay, Ö. (2016). Niğde İli Topraklarının Ağır Metal İçeriğinin Araştırılması. (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Kayseri.
- Andersson, A. (1977). Heavy metals in Swedish soils: on their retention, distribution and amounts. *Swed. J. Agric. Res.*, 7: 7-20.
- Ashokkumar, P., Loashini, V.M. & Bhavya, V. (2017). Effect of pH, temperature and biomass on biosorption of heavy metals by *Sphaerotilus natans*. *International Journal of Microbiology and Mycology*, 6: 32-38.
- Aybar M., Bilgin A. & Sağlam B. (2015). Fitoremediasyon yöntemi ile topraktaki ağır metallerin giderimi, *Artvin Çoruh Üniversitesi Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 1(1-2): 59-65.
- Ayvaz, Z. (2000). Atıksu arıtma çamurlarının değerlendirilmesi, *Ekoloji Dergisi*, 9(35): 3-12.
- Baker, D.E. & Senft, J.P. (1995). Copper. In *Heavy Metals in Soils*, 2nd edn (Ed.) B. J. Alloway, Blackie Aca. & Prof. East Sussex, Great Britain.
- Bolton, J. (1975). Limiting effects on the toxicity to perennial ryegrass of sewage sludge amended with Zn, Ni, Cu and Cr. *Environ. Pollution*, 9: 295-304.
- Boyd, R.S. (2010). Heavy metal pollutants and chemical ecology: Exploring new frontiers. *Journal of Chemical Ecology*, 36: 46-58.
- Cannon, H.L. (1978). *Geochem. Environ.*, 3, 17-31
- Chatterjee, S., Chatterjee, C.N. & Dutta, S. (2012). Bioreduction of chromium (VI) to chromium (III) by a novel yeast strain *Rhodotorula mucilaginosa* (MTCC9315). *African Journal of Biotechnology*, 1: 14920-14929.
- Chlopecka, A. (1993). Forms of trace metals from inorganic sources in soils and amounts found in spring barley. *Water Air Soil Pollut.*, 69, 127.
- Congeevaram, S., Dhanarani, S., Park, J., Dexilin, M. & Thamaraiselvi, K. (2007). Biosorption of chromium and nickel by heavy metal resistant fungal and bacterial isolates. *Journal of Hazardous Materials*, 146: 270-277.
- Çağlarırmak, N. & Hepçimen, A.Z. (2010). Ağır metal toprak kirliliğinin gıda zinciri ve insan sağlığına etkisi. *Akademik Gıda*, 8(2): 31-35.
- Çepel, N. (1997). Toprak Kirliliği, Erozyon ve Çevreye Verdiği Zararlar, Matbaa Teknisyenleri Kolektif Şirketi, İstanbul.
- Dağdeviren, Ş. (2007). Çorlu ve civarındaki topraklarda ağır metal konsantrasyonunun belirlenmesi ve sonuçlarının yapay sınırlarla karşılaştırılması ile değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Davies, B.E. (1995). Lead. In *Heavy Metals in Soils*, 2nd edn (Ed.) B.J. Alloway, Blackie Aca. & Prof., East Sussex, Great Britain.
- De, J., Ramaiah, N. & Vardanyan, L. (2008). Detoxification of toxic heavy metals by marine bacteria highly resistant to mercury. *Marine Biotechnology*, 10: 471-477.
- Demirezen Yılmaz, D. (2007). Distribution of selenium and some trace elements at different depths of soil core. *Fresenius Environmental Bulletin*, 16: 1351- 1354.
- Demirezen, D. & Aksoy, A. (2004). Accumulation of heavy metals in *Typha angustifolia* (L.) and

- Potamogeton pectinatus* (L.) living in Sultan Marsh, *Chemosphere*, 56(7): 85-96.
- Dhaliwal, S.S., Singh, J., Taneja, P.K. & Mandal, A. (2020). Remediation techniques for removal of heavy metals from the soil contaminated through different sources: A review. *Environmental Science and Pollution Research*, 27: 1319-1333.
- Dindar E., Şağban F. & Başkaya H. (2010), Kirlenmiş toprakların biyoremediasyon ile ıslahı. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, Sayı 2
- Dönmez, G. & Aksu, Z. (2001). Bioaccumulation of copper (II) and nickel (II) by the non-adapted and adapted growing *Candida* sp. *Water Research*, 35: 1425-1434.
- Dursun, A.Y., Uslu, G., Cuci, Y. & Aksu, Z. (2003). Bioaccumulation of copper (II), lead (II) and chromium (VI) by growing *Aspergillus niger*. *Process Biochemistry*, 38: 1647-1651.
- Duruibe, J.O., Ogwuegbu, M.O.C. & Egwurugwu, J.N. (2007). Heavy metal pollution and human biotoxic effects. *International Journal of Physical Sciences*, 2: 112-118.
- EPA, (2000). In situ treatment of soil and groundwater contaminated with chromium technical resource guide, Center For Environmental Research Information National Risk Management Research Laboratory Office of Research and Development U.S. Environmental Protection Agency, Cincinnati, Ohio 45268, EPA 625/R-00/004.
- Facchinelli, A., Sacchi, E. & Mallen, L. (2001). Multivariate statistical and GIS-based approach to identify heavy metal sources in soils. *Environ. Pollut.*, 114(3): 313-324.
- Fasani, E., Manara, A., Martini, F., Furini, A. & Dal, C.G. (2017). The potential of genetic engineering of plants for the remediation of soils contaminated with heavy metals. *Plant, Cell & Environment*, 41: 1201-1232.
- Fernandez-Caliani, J.C., Timon, V., Rivera, M.B., Giraldez, I. & Perez-Lopez, R. (2013). Experimental and theoretical evidence of zinc structurally bound in vermiculite from naturally metal-enriched soils. *Clay Min.*, 48: 529-541.
- Filiz, E. (2007). Doğal kaynaklardan elde edilen adsorbanlarla sulardan ağır metal giderimi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, p.123.
- Fu, Q.Y., Li, S. & Zhu, Y.H. (2012). Biosorption of copper (II) from aqueous solution by mycelial pellets of *Rhizopus oryzae*. *African Journal of Biotechnology*, 11: 1403-1411.
- Galal, T.M., Gharib, F.A., Ghazi, S.M. & Mansour, K.H. (2017). Phytostabilization of heavy metals by the emergent macrophyte *Vossia cuspidata* (Roxb.) Griff.: A phytoremediation approach. *International Journal of Phytoremediation*, 19: 992-999.
- Ghnaya, A.B., Charles, G., Hourmant, A., Hamida, J.B. & Branchard, M. (2009). Physiological behaviour of four rapeseed cultivars (*Brassica napus* L.) submitted to metal stress. *Comptes Rendus Biologies*, 332: 363-370.
- Gil, C., Boluda, R. & Ramos, J. (2004). Determination and evaluation of cadmium, lead and nickel in greenhouse soils of Almeria (Spain). *Chemosphere*, 55 (7): 1027-1034.
- Goswami, S. & Das, S. (2015). A study on cadmium phytoremediation potential of Indian mustard, *Brassica juncea*. *International Journal of Phytoremediation*, 17: 583-588.
- Gür, N., Topdemir, A., Munzuroğlu, Ö. & Çobanoğlu, D. (2004). Ağır metal iyonlarının (Cu, Pb, Hg, Cd) *Clivia* sp. bitkisi polenlerinin çimlenmesi ve tüp büyümesi üzerine etkileri. *Fırat Üniversitesi Fen ve Matematik Bilimleri Dergisi*, 16(2):177-182.
- Hanay, Ö. & Hasar, H. (2007), Kayseri ili kentsel atıksu arıtma tesisi çamurlarının tarımsal amaçlı kullanım potansiyeli. *Fırat Üniv. Fen ve Müh. Bil. Dergisi*, 19 (3): 333-337.
- He, S., He, Z., Yang, X., Stoffella, P. J. & Baligar, V.C. (2015a). Chapter 3 – Soil biogeochemistry, plant physiology, and phytoremediation of Cadmium-Contaminated soils. In *Advances in Agronomy* (Ed.) D.L. Sparks, vol. 134, Academic Press, Cambridge, pp. 135-225
- He, Z., Shentu, J., Yang, X., Baligar, V.C., Zhang, T. & Stofella, P.J. (2015b). Heavy metal contamination of soils: Sources, indicators, and assessment. *J. Environ. Indic.*, 9: 17-18.
- He, Z.L., Xu, H.P., Zhu, Y.M., Yang, X.E. & Chen, G.C. (2005a). Adsorption-desorption characteristics of cadmium in variable charge soils. *J. Environ. Sci. Health*, 40: 805-822.
- Huan, L., Haixia, Z., Longhua, W., Anna, L., Fang-Jie, Z. & Wenzhong, X. (2017). Heavy metal ATPase 3 (HMA3) confers cadmium hypertolerance on the cadmium/zinc hyperaccumulator *Sedum plumbizincicola*. *New Phytologist*, 15: 687-698.

- Huang, D., Hu, C., Zeng, G., Cheng, M., Xu, P., Gong, X., Wang, R. & Xue, W. (2016). Combination of Fenton processes and biotreatment for wastewater treatment and soil remediation. *Science of the Total Environment*, 574: 1599-1610.
- Huang, J.W., Chen, J., Berti, W.R. & Cunningham, S.D. (1997). Phytoremediation of lead contaminated soils. Role of synthetic chelates in lead phytoremediation. *Environmental Science & Technology*, 31: 800-805.
- Ibrahim, Z.M., Ghazi, S.M. & Nabawy, D.M. (2013). Alleviation of heavy metals toxicity in waste water used for plant irrigation. *International Journal of Agronomy and Plant Production*, 4(5): 976-983.
- Jacquat, O., Voegelin, A., Juillot, F. & Kretzschmar, R. (2009). Changes in Zn speciation during soil formation from Zn-rich limestones. *Geochim. Cosmochim. Acta*, 73: 5554-71.
- Jafari, S.A., Cheraghi, S., Mirbakhsh, M., Mirza, R. & Maryamabadi, A. (2015). Employing response surface methodology for optimization of mercury bioremediation by *Vibrio parahaemolyticus* PG02 in coastal sediments of Bushehr, Iran. *Clean*, 43: 118-126.
- Javid, N.M.A., Bajwa, K.U.R. & Manzoor, R.A. (2011). Biosorption of heavy metals by pretreatment of biomass of *Aspergillus niger*. *Pakistan Journal of Botany*, 43: 419-425.
- Jinadasa, N., Collins, D., Holford, P., Milham, P.J. & Conroy, J.P. (2016). Reactions to cadmium stress in a cadmium-tolerant variety of cabbage (*Brassica oleracea* L.): is cadmium tolerance necessarily desirable in food crops? *Environmental Science and Pollution Research*, 23: 5296-5306.
- Joubert, A.V.P., Lucas, L., Garrido, F., Joulain, C. & Jauzein, M. (2007). Effect of temperature, gas phase composition, pH and microbial activity on As, Zn, Pb and Cd mobility in selected soils in the Ebro and Meuse Basins in the context of global change, *Environmental Pollution*, 148: 749-758.
- Kabata-Pendias, A., Dudka, S., Chlopecka, A. & Gawinowska, T. (1992). Background levels and environmental influences on trace metals in soils of the temperate humid zone of Europe, 1992, Adriano, D.C., Ed., *Biogeochemistry of Trace Metals*, Lewis Publishers, New York, USA.
- Kabata-Pendias, A. & Pendias, H. (1999). *Biogeochemistry of Trace Elements*, 2nd edn. Wyd. Nauk, PWN, Warsaw.
- Kabata-Pendias, A. & Pendias, H. (2001). *Trace Elements in Soils and Plants*. CRC Press, Inc. Boca Raton, Florida. 413 p.
- Kabata-Pendias, A. & Mukherjee, A. (2007). *Trace Elements from Soil to Human*, Springer, New York.
- Kabata-Pendias, A. (2011). *Trace Elements in Soils and Plants*, 4th edn. CRC Press, New York.
- Karpuzcu, M. (1996). Çevre Kirlenmesi ve Kontrolü, (Beşinci Baskı), Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.
- Khan, M. & Scullion, J. (2002). Effects of metal (Cd, Cu, Ni, Pb or Zn) enrichment of sewage-sludge on soil micro-organisms and their activities, *Applied Soil Ecology*, 20: 145-155.
- Kim, I.H., Choi, J.H., Joo, J.O., Kim, Y.K., Choi, J.W. & Oh, B.K. (2015). Development of a microbe-zeolite carrier for the effective elimination of heavy metals from seawater. *Journal of Microbiology and Biotechnology*, 25: 1542-1546.
- Kim, I.S., Kang, K.H., Johnson-Green, P. & Lee, E.J. (2003). Investigation of heavy metal accumulation in *Polygonum thunbergii* for phytoextraction. *Environmental Pollution*, 126: 235-243.
- Kim, S.O., Moon, S.H. & Kim, K.W. (2001). Removal of heavy metals from soils using enhanced electro kinetic soil processing. *Water, Air, & Soil Pollution*, 125: 259-272.
- Kocaer, F. & Başkaya, H. (2003). Metallerle kirlenmiş toprakların temizlenmesinde uygulanan teknolojiler, *Uludağ Üniversitesi Müendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1.
- Krauskopf, D.B. (1972). Geochemistry of micronutrients. In *Micronutrients Agriculture* (Eds J.J. Mortved, P. M. Giordano and W.L. Lindsay, Soil Science Society of America, Madison, WI, pp. 7-40.
- Ksheminska, H., Fedorovych, D., Honchar, T., Ivash, M. & Gonchar, M. (2008). Yeast tolerance to chromium depends on extracellular chromate reduction and Cr (III) chelation. *Food Technology and Biotechnology*, 46: 419-426.
- Kumar, R., Bhatia, D., Singh, R., Rani, S. & Bishnoi, N.R. (2011). Sorption of heavy metals from electroplating effluent using immobilized biomass *Trichoderma viride* in a continuous pac-

- ked-bed column. *International Biodeterioration & Biodegradation*, 65: 1133-1139.
- Kumaran, N.S., Sundaramanicam, A. & Bragadeeswaran, S. (2011). Adsorption studies on heavy metals by isolated cyanobacterial strain (*Nostoc* sp.) from uppanar estuarine water, southeast coast of India. *Journal of Applied Sciences Research*, 7: 1609-1615.
- Küçükhemek, M., Gür, K. & Berktaş, A. (2006). Eysel karakterli atıksu arıtma çamurlarının çim bitkisi ağır metal (Mn, Zn, Ni, Cu, Cr, Pb, Cd) içeriği üzerine etkisi, *S.Ü. Müh.-Mim. Fak. Derg.*, 21: 3-4.
- Lakkireddy, K. & Kues, U. (2017). Bulk isolation of basidiospores from wild mushrooms by electrostatic attraction with low risk of microbial contaminations. *AMB Express* 7: 28.
- Lianwen, L., Wei, L., Weiping, S. & Mingxin, G. (2018). Remediation techniques for heavy metal contaminated soils: principles and applicability. *Science of the Total Environment*, 633: 206-219.
- Lindsay, W.L. (1991). *Chapter 2*. Soil Sci. Soc. Am., Madison, WI.
- Luna, J.M., Rufino, R.D. & Sarubbo, L.A. (2016). Biosurfactant from *Candida sphaerica* UCP0995 exhibiting heavy metal remediation properties. *Process Safety and Environmental Protection*, 102: 558-566.
- Luo, Q.S., Zhang, X.H. & Wang, H. (2004). Mobilization of 2, 4-dichlorophenol in soils by non-uniform electrokinetics. *Acta Scientiae Circumstantiae*, 24: 1104-1109.
- Mandal, B.K. & Suzuki, K.T. (2002). Arsenic round the world; A review. *Talanta*, 58, 201-35.
- Marijia, R. & Davor, R. (2003). Heavy metals distribution in agricultural top soils in urban area. *Environ Geol.*, 43: 795-805.
- Market, B. (1993). *Plant as Biomonitors, Indicators for Heavy Metals in the Terrestrial Environment*, VCH Publisher, Weinheim, 644 p.
- Marzan, L.W., Hossain, M., Mina, S.A., Akter, Y. & Chowdhury, A.M.M.A. (2017). Isolation and biochemical characterization of heavy-metal resistant bacteria from tannery effluent in Chittagong city, Bangladesh: bioremediation viewpoint. *Egyptian Journal of Aquatic Research*, 43: 65-74.
- McGrath, S.P. (1995). Chromium and nickel. In *Heavy Metals in Soils* (Ed.) B. J. Alloway, Blackie Aca. & Prof., East Sussex, Great Britain.
- McGrath, S.P., Zhao, F.J. & Lombi, E. (2001). Plant and rhizosphere processes involved in phytoremediation of metal-contaminated soils. *Plant and Soil*, 232: 207-214.
- Memon, A.R. & Schroder, P. (2009). Implications of metal accumulation mechanisms to phytoremediation. *Environmental Science and Pollution Research*, 16: 162-175.
- Memon, A.R., Aktoprakligil, D., Ozdemir, A. & Vertii, A. (2001). Heavy metal accumulation and detoxification mechanisms in plants. *Turkish Journal of Botany*, 25: 111-121.
- Mengoni, A., Pini, F., Shu, W.S., Huang, L.N. & Bazzicalupo, M. (2009). Plant-by-plant variations of leaf-associated bacterial communities in the nickel-hyperaccumulator *Alyssum bertolonii*. *Dev. Microbial Ecology*, 58: 660-667.
- Mikayilov, F.D. & Acar, B. (1998). Toprak ekosistemlerinde kirleticilerin taşınım mekanizmasının incelenmesi ve modellenmesi, *Ekoloji Dergisi*, 28: 20-23.
- Mohanpuria, P., Rana, N.K. & Yadav, S.K. (2007). Cadmium induced oxidative stress influence on glutathione metabolic genes of *Camellia sinensis* (L.). *Environmental Toxicology*, 22: 368-374.
- Muneer, B., Iqbal, M.J., Shakoori, F.R. & Shakoori, A.R. (2013). Tolerance and biosorption of mercury by microbial consortia: potential use in bioremediation of wastewater. *Pakistan Journal of Zoology*, 45: 247-254.
- O'Neill, P. (1995). Arsenic. In *Heavy Metals in Soils*, 2nd edn (Ed.) B. J. Alloway, Blackie Aca. & Prof., East Sussex, Great Britain.
- Okcu M., Tozlu E., Kumlay A. & Pehlivan M. (2009). Ağır metallerin bitkiler üzerinde etkileri. İğdır Üniversitesi, *Alınteri*, 17 (B): 14-26.
- Oze, C., Fendorf, S., Bird, D.K. & Coleman, R.G. (2004). Chromium geochemistry of serpentine soils. *Int. Geol. Rev.*, 46: 97-126.
- Özbolat, G. & Tuli, A. (2016). Ağır metal toksisitesinin insan sağlığına etkileri. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 25(4): 502-521.
- Parvathi, K., Nagendran, R. & Nareshkumar, R. (2007). Effect of pH on chromium biosorption by chemically treated *Saccharomyces cerevisiae*. *Journal of Scientific and Industrial Research*, 66:

- 675-679.
- Peng, K.J., Li, X.D., Luo, C.L. & Shen, Z.G. (2005). Vegetation composition and heavy metal uptake by wild plants at three contaminated sites in Xiangxi Area, China, *Journal of Environmental Science and Health*, 41: 65-76.
- Petruzzelli, G. (1989). Recycling wastes in agriculture: heavy metal bioavailability. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 27: 493-503
- Philips, D.H. & Rainbow P.S. (1994). *Biomonitoring of Trace Aquatic Contaminants*. Elsevier Applied Science, London, 87 p.
- Plant, J.A., Raiswell, R. (1983). Principles of Environmental Geochemistry. In: 'Applied Environmental Geochemistry.' (Ed I. Thornton.) 1-39. (Academic Press: London.)
- Puyen, Z.M., Villagrasa, E., Maldonado, J., Diestra, E., Esteve, I. & Sole, A. (2012). Biosorption of lead and copper by heavy-metal tolerant *Micrococcus luteus* DE2008. *Bioresource Technology*, 126: 233-237.
- Qian, S.Q. & Liu, Z. (2000). An overview of development in the soil remediation technologies. *Chem Ind Eng Process*, 4(10-12): 20.
- Roane, T.M. & Pepper, L.I. (2000). Microorganisms and metal pollution. In: Maier RM, Pepper IL, Gerba CB (eds) *Environmental microbiology*. Academic Press, London.
- Salehizadeh, H. & Shojaosadati, S.A. (2003). Removal of metal ions from aqueous solution by polysaccharide produced from *Bacillus firmus*. *Water Research*, 37: 4231-4235.
- Saranya, K., Sundaramanickam, A., Shekhar, S., Swaminathan, S. & Balasubramanian, T. (2017). Bioremediation of mercury by *Vibrio fluvialis* screened from industrial effluents. *Biomed Res Int*: 6509648, 6 pages. <https://doi.org/10.1155/2017/6509648>
- Schutzenhubel, A. & Polle A. (2002). Plant responses to abiotic stresses: heavy metal induced oxidative stress and protection by mycorrhization. *Journal of Experimental Botany*, 53: 1351-1365.
- Schwer III, D.R. (2010). Chromium, copper, and arsenic concentration and speciation in soil adjacent to chromated copper arsenate (CCA) treated lumber along a topohydrosequence, Vol. Master's, University of Kentucky, pp. 68.
- Seven, T., Can, B., Darende, B.N. & Ocak, S. (2018). Hava ve topraktaki ağır metal kirliliği. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(2): 91-103.
- Singh, A., Parihar, P., Singh, R. & Prasad, S.M. (2016). An assessment to show toxic nature of beneficial trace metals: too much of good thing can be bad. *International Journal of Current Multidisciplinary Studies*, 2: 141-144.
- Singh, N., Tuhina, V. & Rajeeva, G. (2013). Detoxification of hexavalent chromium by an indigenous facultative anaerobic *Bacillus cereus* strain isolated from tannery effluent. *African Journal of Biotechnology*, 12: 1091-1103.
- Soudek P, Katusakova A, Sedlacek L, Petrova S, Koci V, Marsik P, et al. (2010). Effect of heavy metals on inhibition of root elongation in 23 cultivars of flax (*Linum usitatissimum* L.). *Archives of Environmental Contamination Toxicology*, 59: 194-203.
- Srivastava, S., Agrawal, S.B. & Mondal, M.K. (2015). A review on progress of heavy metal removal using adsorbents of microbial and plant origin. *Environmental Science and Pollution Research*, 22: 15386-15415.
- Sumiahadi, A. & Acar, R. (2018). A review of phytoremediation technology: heavy metals uptake by plants. *Earth Env. Sci*, 142: 12-23.
- Swartzbaugh, J.T., Weisman, A. & Cabrera-Guzman, D. (1990). The use of electro-kinetics for hazardous waste site remediation. *Journal of the Air & Waste Management Association*, 40: 1670-1677.
- Taştan, B.E., Ertuğrul, S. & Dönmez, G. (2010). Effective bioremoval of reactive dye and heavy metals by *Aspergillus versicolor*. *Bioresource Technology*, 10: 870-876.
- Thornton, I. (1981). Geochemical aspects of the distribution and forms of heavy metals in soils. In *Effect of Heavy Metal Pollution on Plants: Metals in the Environment, vol. II* (Ed.) N. W. Lepp, Appl. Sci. Publ., London and New Jersey, pp. 1-34
- Tiller, K.G. (1992). Urban soil contamination in Australia. *Australian Journal of Soil Research*, 30: 937-957.

- Tokunaga, S. & Hakuta, T. (2002). Acid washing and stabilization of an artificial arsenic-contaminated soil. *Chemosphere*, 46: 31-38.
- Tolunay, D. (1997), Atıksu arıtma tesislerinden arta kalan çamurların tarım ve orman topraklarına karıştırılmasının etkileri, Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu, II, 6-8 Kasım 1997.
- Toröz, G. (2009). Çevre ve Orman Bakanlığı, Çevre Eğitimi Ders Notları.
- Tunc, T. & Şahin, U. (2015). The changes in the physical and hydraulic properties of a loamy soil under irrigation with simpler-reclaimed wastewaters. *Agricultural Water Management*, 158: 213-224.
- Türkoğlu, B. (2006). Toprak kirlenmesi ve kirlenmiş toprakların ıslahı, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- USEPA. (1993). Clean Water Act, sec. 503, vol. 58, no. 32, U.S. Environmental Protection Agency, Washington, D.C.
- Ünlü, K. (2009). Noktasal (Endüstriyel) kaynaklı kirlenmiş sahalar için (çevre) yönetim sistemi geliştirilmesi projesi, Kirlenmiş Saha Temizleme ve İzleme Teknik Tebliği, Nihai Çalıştay, 12-13 Mayıs 2009, Ankara.
- Virkutyte, J., Sillanpaa, M. & Latostemaa, P. (2002). Electrokinetic soil remediation-critical overview. *Science of the Total Environment*, 289: 97-121.
- Wang, J.L. & Chen, C. (2009). Biosorbents for heavymetals removal and their future. *Biotechnology Advances*, 27: 195-226.
- Wuana, R.A. & Okieimen, F.E. (2011). Heavy metals in contaminated soils: a review of sources, chemistry, risks and best available strategies for remediation. *ISRN Ecology*, 2011:20. doi: 10.5402/2011/402647
- Xu, Q., Huang, X.F. & Cheng, J.J. (2006). Progress on electro-kinetic remediation and its combined methods for POPs from contaminated soils. *Journal of Environmental Science*, 27: 2363-2368.
- Yadav, S. & Srivastava, J. (2014). Phytoremediation of cadmium toxicity by Brassica spp: a review. *International Journal of Biological Sciences*, 3: 47-52.
- Yanez, L., Ortiz, D., Calderon, J., Batres, L., Carrizales, L., Mejia, J., Martinez, L., GarciaNieto, E. & Diaz-Barriga, F. (2002). Overview of human health and chemical mixtures: problems facing developing countries. *Environ. Health Perspect.*, 110(6): 901-909.
- Yang, Z., Rui-lin, M., Wang-dong, N. & Hui, W. (2010). Selective leaching of base metals from copper smelter slag. *Hydrometallurgy*, 103: 25-29.
- Yazılan, S. (2010). Dilovası Organize Sanayi Bölgesi (Gebze-Kocaeli)'ndeki Ağır Metal Kirliliğinin Bitkiler Üzerine Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Botanik Programı, İstanbul.
- Yerli, C., Çakmakçı, T., Şahin, Ü. & Tüfenkçi, Ş. (2020). Ağır metallerin toprak, bitki, su ve insan sağlığına etkileri. *Türk Doğa ve Fen Dergisi*, 9: 103-114.
- Yıldız, M., Terzi, H. & Uruşak, B. (2011). Bitkilerde krom toksisitesi ve hücresel cevaplar. *Erciyes Üni. Fen Bilimleri Ens. Fen B. Dergisi*, 27(2): 163-176.
- Zhao, Y., Xu, X., Sun, W., Huang, B., Darilek, J.L. & Shi, X. (2008). Uncertainty assessment of mapping mercury contaminated soils of a rapidly industrializing city in the Yangtze River Delta of China using sequential indicator cosimulation. *Environ. Monit. Assess.* 138(1-3): 343-355.
- Zhou, D.M., Hao, X.Z., Xue, Y., Cang, L., Wang, Y.J. & Chen, H.M. (2004). Advances in remediation technologies of contaminated soils. *Journal of Ecology and Environmental Sciences*, 13: 234-242.

6.2.4.14. Sulama sularında toksik organik maddeler

Toksik organik maddeler olarak listelenmiş 100'den fazla bileşiğin suda bulunduğu literatürlerde belirtilmiştir (Davis, 2010; Tchobanoglous ve ark., 2003). Bu bileşikler insektisitler, pestisitler, çözücüler, deterjanlar ve dezenfektanları içerir (Davis, 2010; Tchobanoglous ve ark., 2003; DeZuane, 1997). Bu toksik organik maddeler suda doğal olarak bulunmayıp, genellikle insan aktiviteleri sonucu suya karışırlar. Toksik organik madde düzeyleri gaz kromatografisi (GC), yüksek performanslı sıvı kromatografisi (HPLC) ve kütle spektrometresi gibi oldukça karmaşık enstrümental yöntemlerle ölçülürler (APHA, 2005).

6.2.4.15. Sulama sularında radyoaktif maddeler

Sudaki potansiyel radyoaktif madde kaynakları nükleer santrallerden, endüstrilerden veya radyoaktif kimyasallar kullanan tıbbi araştırmalardan ve uranyum cevherleri ile diğer radyoaktif materyallerin madenciliklerinden kaynaklanan atıkları içerir (Davis, 2010; DeZuane, 1997). Radyoaktif maddeler bozunmaya uğradıklarında alfa, beta ve gama ışını yayarlar (Skeppström ve Olofsson, 2007). İnsanların ve diğer canlıların radyasyona maruz kalması canlı dokularda geneti değişikliklere ve somatik rahatsızlıklara neden olabilir (Skeppström ve Olofsson, 2007; Cothorn, 2014).

Su kalitesi uygulamalarında kullanılan radyoaktivite birimi litre başına pikokuridir (pCi/L); 1 pCi, dakikada parçalanmış yaklaşık iki atoma eşdeğerdir. Bunu ölçmek için birçok karmaşık enstrümental yöntem mevcuttur (Cothorn, 2014).

6.2.4.16. Sulama sularında mikrobiyolojik parametreler

Havelaar ve ark. (2001), pişirilmeden tüketilen mahsullerin sulanmasında kullanılan atık sular için 1000/100 mL'den daha düşük bir maksimum fekal koliform seviyesi önermişlerdir. Ancak araştırmacılar, hasattan en az 2 hafta önce sulamanın durdurulması gerektiğini bildirmişlerdir. 7.42/100 mL fekal koliform sayımına sahip arıtılmış atık suların, sulama amacı ile kullanımı güvenli kabul edilir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, M. & Ateş, M. (2005). Bitkilerde Besleme Bozuklukları Nedenleri ve Tanınmaları. Engin Yayınevi, s.247, ISBN: 975-320-033-1.
- Anonim (1994). FAO, Water Quality for Agriculture. Irrigation and Drainage Paper, No:29, Rome.
- Anonim, (2018). Tarımda toprak ve suyun sürdürülebilir kullanımı (Özel İhtisas Komisyonu Raporu). T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023). YAYIN NO: KB: 2984-ÖİK: 766, Ankara.

- APHA (2005). Standard Methods for the Examination of Water and Wastewater. 21st ed. Washington, DC: American Public Health Association.
- Arslan, H. & Cemek, B. (2011). Bafra Ovası drenaj sularının özelliklerinin mevsimsel değişimi ve sulamada kullanılma olanakları. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 26(2): 128-135.
- Ayers, R.S. & Westcot, D.W. (1989). Water Quality for Agriculture. Irrigation and Drainage Paper, Food and Agriculture Organization of the United Nations, 29, Rev.1. Rome, s.173.
- Ayers, R.S. & Westcot, D.W. (1985) Water quality for agriculture. FAO irrigation and drainage paper 29 rev 1. Food and agriculture organization of the United Nations, Rome, Italy, pp.174.
- Ayers, R.S. & Westcot, D.W. (1994). Water quality for agriculture. FAO Irrigation and Drainage Paper. FAO, Rome.
- Bauder, T.A., Waskom, R.M., Sutherland, P.L. & Davis, J.G. (2011) Irrigation water quality criteria. Colorado State University Extension Publication, Crop series/irrigation. Fact sheet no. 0.506, 4 pp.
- Blevins, D.G. & Lukaszewski, K.M. (1998). Boron in plant structure and function, *Ann. Rev. Plant Physiol Plant Mol. Biol.*, 49: 481-500.
- Bower, C.A, Wilcox, L.V., Akin, G.W. & Keyes, M.G. (1965). An index of the tendency of CaCO_3 to precipitate from irrigation waters. *Soil Sci. Soc. Amer. Proc.*, 29: 91-92.
- Bresler, E., McNeal, B.L. & Carter, D.L. (1982) Saline and sodic soils. Principles-dynamics-modeling. Advanced Series in Agricultural Sciences 10. Springer-Verlag, Berlin/Heidelberg/New York, 236 pp.
- Cakmak, I. & Römheld, V. (1997). Boron deficiency-induced impairments of cellular functions in plants, *Plant and Soil*, 193: 71-83.
- Cothorn, C.R. (2014). Radon, Radium, and Uranium in Drinking Water. Boca Raton: CRC Press.
- Davis, M.L. (2010). Water and Wastewater Engineering—Design Principles and Practice. New York: McGraw Hill.
- De Pascale, S., Orsini, F. & Pardossi, A. (2013). Irrigation water quality for greenhouse horticulture. (Chapter 9). Good Agricultural Practices for Greenhouse Vegetable Crops. (Ed. Duffy, R.) Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome. DeZuane, J. (1997). Handbook of Drinking Water Quality. 2nd ed. New York: John Wiley & Sons.
- Duncan, R.L., Carsow, R.N. & Huck, M. (2000b). Understanding water quality and guidelines to management: An overview of challenges for water usage on golf courses for the 21st century.
- Duncan, R.R., Carrow R.N. & Huck, M. (2000a). Understanding water quality and guidelines to management. USGA Green Section Record.
- Eaton, F.M. (1950) Significance of carbonates in irrigation waters. *Soil Sci.*, 69: 123-133.
- Egemen, Ö. (2006). Su kalitesi. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, Yayın no:14, 7. baskı, s.150, Bornova, İzmir.
- Flood, D. (1996). Irrigation water quality for BC greenhouses. Floriculture factshhet No 400-06 British Columbia Ministry of Agriculture, Fisheries and Food. Abbortford Agricultural Centre, 1767 Angus Campbell Road, Abbotford BC V3G 2M3.
- Follett, R.H. & Soltanpour, P.N. (2002) Irrigation water quality criteria. Colorado State University Publication No. 0.506
- Havelaar, A., Bluemethal, U.J., Straws, M., Kay, D. & Bartram, J. (2001). In: Guidelines: The Current Position. In: Water Quality Guidelines, Standards and Health, Fewtrell, L. (Ed.), World Health Organization (WHO), IWA Publishing, London.
- Holmes, S. (1996). South African Water Quality Guidelines. In: Field Guide. Holmes, S. (Ed.), Department of Water Affairs and Forestry, Pretoria, Republic of South Africa ISBN-10: 0 7988-5346-8.
- Hu, H., Brown, P.H. & Labavitch, J.H. (1996). Species variability in boron requirement is correlated with cell wall pectin, *J. Exp. Bot.*, 47: 227-232.

- Kanber, R. & Ünlü, M. (2010). Tarımda Su ve Toprak Tuzluluğu. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Genel Yayın No: 281, Kitap Yayın No: A-87, s.307, Adana.
- Landschoot, P. (2015). Irrigation water quality guidelines for turf grass sites. Centre for Turfgrass Science. College of Agric Sciences. Penn State University.
- Ludwick, A.E., Campbell, K.B., Johnson, R.D., McClain, L.J., Millaway, R.M., Purcell, S.L., Phillips, I.L., Rush, D.W. & Waters, J.A. (eds) (1990) Water and plant growth. In: Western Fertilizer Handbook – horticulture Edition, Interstate Publishers Inc, Illinois, pp. 15-43.
- Maas, E.V. (1990). *Crop salt tolerance*. In K.K. Tanji, ed. *Agricultural salinity assessment and management*, Ch. 13, ASCE, *Manuals & Reports on Engineering*, 71: 262-304.
- Marschner, P. (2012). Marschner's Mineral Nutrition of Higher Plants, 3rd Edn. Elsevier, Academic Press, USA.
- Nable, R.O., Banuelos, G.S. & Paull, J.G. (1997). Boron toxicity, *Plant Soil*, 193: 181-198.
- Nakayama, F.S. & Bucks, D.A. (1991). *Water quality in drip/trickle irrigation: a review*. *Irrigation Sci.*, 12: 187-192.
- Portmess, R.E., Grant, J.A., Petrovic A.M. & Rossi, F.S. (2014). Best Management Practices for New York State Golf Courses. 1st Edn., Cornell University, Ithaca, NY.
- Reid, R. & Fitzpatrick K. (2009). Influence of leaf tolerance mechanisms and rain on boron toxicity in barley and wheat. *Plant Physiol.*, 151: 413-420.
- Russell, E.W. (1973). Soil Condition and Plant Growth. The English Language Book Society and Longman, London
- Scofield, F.E. (1936). *The salinity of irrigation water*. *Smith. Instit. Ann. Rep.*, 1935: 275-283.
- Skeppström, K. & Olofsson, B. (2007). Uranium and radon in groundwater. *European Water.*, 17: 51-62
- Sönmez, S.A. & Kaplan, M., 1996. Kumluca ve Finike Yöreleri Sera Sulama Sularının Kalitelerinin Belirlenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 9(1): 288-303.
- Tchobanoglous, G., Burton, F.L. & Stensel, H.D. (2003). *Metcalf & Eddy Wastewater Engineering: Treatment and Reuse*. 4th ed. New Delhi: Tata McGraw-Hill Limited.
- USSL Staff (1954) Diagnosis and improvement of saline and alkali soils. USDA Handbook No 60. Washington DC, USA 160 pp.
- Wilcox, L.V. (1960) Boron injury to plants. USDA Bulletin No 211, 7 pp.
- Will, E. & Faust. J.E. (2005). *Irrigation Water Quality for Greenhouse Production*. Agricultural Extension Service, PB 1617, The University of Tennessee, USA.

Quart (qt)	0,9463	Litre
Quart	946	milimetre
qt/A	2,3385	L/ha
qt/A	0,7346	oz/1.000 ft ²
qt/100gal	2,5	ml/L
metrik ton	2,205	lb
metrik ton	1.000	kg
Yarda (yd)	91,44	santimetre
Yarda	0,9144	metre
Yarda	914,4	milimetre
yd ²	0,836	m ²
yd ³ (kübik yarda)	27	ft ³
yd ³	46,656	in ³
yd ³	0,7645	m ³
yd ³	765	L

(Dönüştürülecek birim x Çarpım değerleri = Elde edilen birim)

KAYNAKLAR

- Kacar, B. (2009). Toprak Analizleri (İkinci Baskı). Nobel Yayın No: 1387, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Yalabık, H.S. (1982). Uluslararası Birim Sistemi: SI Birimleri. *FABAD Journal of Pharmaceutical Sciences*, 7: 24-33.